

УДК: 373.5.016:[004.92+76.012]

*Якубівська Н. Л., Музика О.Р., Богута Ю. А., студентки
4-го курсу Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
Зузяк Т.П., доктор педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
e-mail:eleonoravesta22121997@gmail.com*

Особливості навчання учнів профільної школи основ графічного дизайну

***Анотація.** У статті визначено особливості навчання учнів профільної школи основ графічного дизайну. Проаналізовано програму «Графічний дизайн» за профілем «Основи дизайну». Розглянута історична довідка про шрифти. Доведено необхідність вивчення профілю учнями старшої школи.*

***Ключові слова:** профільне навчання, основи дизайну, графічний дизайн.*

***Abstract.** The article outlines the peculiarities of studying students of the profile school of the basics of graphic design. The graphic design program under the "Fundamentals of Design" profile was analyzed. Historical font information is considered. Proved the need to study the profile of high school students.*

***Key words:** profile training, design basics, graphic design.*

Постановка наукової проблеми. Початок ХХІ ст. безперечно став одним з найцікавіших рубежів в історії розвитку дизайну. Різке прискорення науково-технічного прогресу, пов'язане з тотальною комп'ютеризацією і бурхливим розвитком інформаційних технологій, активізація суспільних та економічних процесів, інтенсифікація тенденцій взаємопроникнення та інтеграції у галузі культури – все це створює сьогодні особливі динамічні і багатопланові умови для розвитку дизайну, зокрема графічного, впливає на його роль у системі суспільства, на формування завдань і напрямів. Професія дизайнера займає чільне місце в галузі художнього конструювання. Дизайнер повинен мати гарний естетичний смак, уміти творчо мислити, володіти аналітичними й об'ємними методами пошуків форми, основами композиції, добре знати конструктивні й оздоблювальні матеріали тощо. Безпосередньо фахівці графічного дизайну володіють професійною універсальністю, великим спектром художніх засобів та проектних методів.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Проблеми підготовки до професійної діяльності висвітлені в роботах Л. Барановської, О. Гребенюка, І. Козловської та ін. Заслужують на увагу праці, що висвітлюють окремі питання підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій (Л.Денисенко, В. Титаренко та ін.). Суттєвий інтерес становлять праці, де розглядаються поняття дизайну (В. Даниленко, І. Виноградова, О. Нестеренко, М. Куленко, Є. Антонович та ін.).

Мета і завдання статті. Розкрити особливості навчання учнів профільної школи основ графічного дизайну.

Виклад основного матеріалу. Тенденції розвитку сучасної освіти і вимоги ринку праці зумовлюють необхідність розробити нову стратегію професійної спрямованості та самореалізацію особистості в професійній діяльності. Метою профільного навчання учнів 10–11 класів за спеціалізацією «Основи дизайну» є забезпечення їх загальноосвітньої проектно-технологічної підготовки для свідомого подальшого професійного самовизначення [1, с. 33].

Дизайн (в пер. з англ. «проекувати, креслити, план») – вид діяльності, що пов'язаний з проектуванням предметного середовища. Дизайн – це різновид художньо-проектної діяльності, що komponує принципи зручності, економічності та краси. Мета цієї діяльності є створення гармонійного предметного середовища, що задовольняє потреби людини. Науковою основою дизайну є технічна естетика, його передумова та теорія. Технічна естетика вивчає технічні та естетичні проблеми формування гармонійного, предметного середовища, що створюється засобами промислового виробництва для забезпечення найкращих умов праці, побуту тощо.

Велика кількість спеціалізацій сучасного дизайну об'єднується трьома основними складовими:

- 1) Графічним дизайном;
- 2) Дизайном промислових виробів;
- 3) Дизайном середовища [2, с. 8].

Структура програми «Основи дизайну» відображає реалізацію особистісно зорієнтованого підходу навчання. Ознайомлення з художньо-проектною діяльністю в різних сферах життєдіяльності, видами дизайну. У 10 класі учні оволодівають засобами виразності у дизайн-проектах, навичками образотворення. Розроблені учнями дизайн-концепції вони втілюють художньо-графічними засобами у формі дизайн-пропозицій, які потім доопрацьовують, уточнюють, деталізують. Оформлення творчого дизайн-проекту з «Графічного дизайну» сприятиме оволодінню основними компетенціями у художньо-графічному виді дизайн-діяльності [3, с. 33]. Окрім того, з профорієнтаційною метою під час вивчення курсу розглядаються основні спеціалізації для оволодіння кваліфікацією дизайнера: дизайнер-графік, ілюстратор книги, художник-плакатист, художник-декоратор, дизайнер-викладач. Зауважимо, що головним завданням освітнього процесу є всебічний розвиток учня, який володіє теоретичними знаннями та практичними навичками, творчо мислить, постійно вдосконалює власні можливості. Володіння такими знаннями дає можливість працювати на належно високому професійному рівні, створювати оригінальні дизайн-проекти тощо.

Варто зазначити, що предмет «Графічний дизайн» складається з двох слів: графіка та дизайн. Графіка (в пер. з гр. *graphikiko* – пишу, креслю) – вид образотворчого мистецтва, головним зображувальним засобом якого однотонний малюнок, виконаний переважно олівцем на папері. Графіка – це

вид мистецтва, де колір не має самостійного звучання, тобто використовується дуже обмежено і підпорядковується рисунку. Графіка має великий діапазон функцій, видів, жанрів, художніх засобів, які разом створюють необмежені можливості для вираження почуттів та задумів художника. Графіка поділяється на три види: станкова, книжкова та прикладна. Зокрема, станкова графіка – самостійний вид мистецтва; книжкова графіка – ілюстрація та художнє оздоблення друкованої продукції; прикладна графіка (герби, емблеми, плакати, поштові знаки, грошові знаки, етикетки тощо). Кожна з трьох галузей сучасного графічного дизайну поділяється на велику кількість видів.

Графічний дизайн – це художньо-проектна діяльність, основним засобом якої є графіка. Мета цієї діяльності – візуалізація інформації, тобто призначена для масового поширення за допомогою поліграфії, телебачення [2, с. 54]. Варто зазначити, що методика занять з графічного дизайну опирається на вміння та знання у галузях рисунка, живопису, гравюри, шрифту, книжкового мистецтва.

Одним із видів графіки є книжкова графіка. Художнє оформлення книжкової продукції в типографіях України відповідає в цілому рівню масової культури. Вирішення суто професійних проблем книжкового дизайну є лише частиною більш глобального завдання, що гостро постало перед українською культурою, а саме – розширення змістового діапазону українського мистецтва, його інтелектуалізації та образної напруги.

Однією із тем, що вивчають учні 10-го класу профільної школи є тема «Шрифт, як складова образно-знакової системи», що безпосередньо пов'язана із книжковою графікою. Під час вивчення теми учні виявляють зв'язки між розвитком писемності і суспільства у різні історичні епохи; характеризують залежність вимог до якості і способів передачі інформації від технічного і культурного рівня розвитку суспільства; обґрунтовують залежність зручності і легкості сприйняття шрифтів від їх ритмічних, геометричних та естетичних властивостей; розпізнають основні види історично сформованих шрифтів.

За історичними даними в Україні розвивалася книжкова та прикладна графіка. Видатними майстрами української графіки кінця ХІХ ст. - початку ХХ ст. були П. Мартинович, О. Сластьонін, І.Іжакевич. Вони виконали серії портретів кобзарів, українських селян, ілюстрації до “Гайдамаків” Т.Г.Шевченка.

З'явилися зразки друкованої реклами – етикетки, ярлики, шрифтові композиції, афіші, плакати, бланки різних підприємств. Величезний внесок у розвиток української прикладної графіки вніс Георгій Іванович Нарбут – славетний графік, майстер мистецтва української книги, один з фундаторів Української академії мистецтва. Найвищим його злетом графічної майстерності була “Українська абетка”. Також Г. Нарбутом виконано проекти поштових марок, гербів, грошових знаків Української народної республіки. З його іменем пов'язаний весь подальший розвиток української графіки, графічного дизайну.

У 1191 році була створена Українська академія мистецтва з ініціативи першого президента України М. Грушевського, вчених Д. Антоновича, Г. Павлуцького та інших. У Києві був створений науково-дослідний інститут технічної естетики, реорганізований потім у Національний науково-дослідний інститут дизайну. [4, с. 372 - 394]

Зазначимо, що писемність Київської Русі з'являлася задовго до прийняття християнства, але після прийняття християнства з'явилася кирилиця. Кирилицею називається шрифт, створений візантійськими місіонерами Кирилом та Мефодієм. Кирилиця поширилася серед слов'янських народів, а у X ст. письмо запровадили у Київській Русі. Заслугою Кирила був перший переклад Біблії слов'янською мовою. Поряд з кирилицею існувала й інша азбука глаголиця. З почату книгодрукування глаголицею було надруковано чи мало біблійських книг. Кирилиця поділяється на устав, напівустав і скоропис.

Устав – рання каліграфічна форма кирилиці, що вимагала частоті зміни положення кута пера, тому устав більше малювався, ніж писався. Прикладом уставного письма є “Остромирове Євангеліє”.

Напівустав – нова форма кирилиці, що склалася в XIV-XVI ст. Це письмо має нахил вправо, засічки зустрічаються не систематично. Визначною пам'яткою напівустава в Україні є “Пересопницьке Євангеліє”, виконане Михайлом Василевичем з села Пересопниця на Волині.

Скоропис- третій за часом еволюції вид кириличного письма. Ним пишуться різні грамоти, акти, книги [4, с. 224 - 240].

Висновки. Таким чином, у зв'язку із тим, що за останні десятиліття практика дизайну надзвичайно ускладнилася, на сьогодні фахівці графічного дизайну володіють професійною універсальністю, широким спектром художніх засобів та проектних методів, що дозволяє їм створювати об'єкти різної складності. Сучасний графічний дизайн вийшов далеко за межі обслуговування лише галузей виробництва: його замовниками і об'єктами стали державні та суспільні організації, заклади культури, міжнародні організаційні заходи (фестивалі, олімпіади, виставки, ярмарки).

Список використаних джерел:

1. Вдовченко В. В. Методика викладання образотворчого мистецтва і дизайну: навч. програма для підготовки, перепідготовки вчителя образотв. мистецтва і вчителя труд. навч. для викладання профільних програм за напрямом «Дизайн»: «Етнодизайн», «Основи дизайну», «Графічний дизайн», «Веб-дизайн», «Дизайн середовища (дизайн інтер'єрів та екстер'єрів)», «Ландшафтний дизайн» / В.В.Вдовченко, Є. А. Антонович // Завуч. 2006. – №16 (274), – С. 33–44.

2. Даниленко В. Я. Дизайн: підручник / В. Я. Даниленко / Харківська держ. академія дизайну і мистецтв; Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України – Харків: Вид-во ХДАМ, 2003. – 320 с.

3. Дизайн-освіта: Профільне навчання старшокласників: Програми, календарні плани і не тільки / упоряд.: В. Вдовченко та ін. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»; Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.

4. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну/ М.Я. Куленко. - К.: Кондор, 2007. – 489 с.